

Litteratur og Kritik.

A. Erdmann: Über die Heimat und den Namen der Angeln.
 (Skrifter utgifna af Humanistiska Vetenskapssamfundet i Upsala.
 I. 1.) Upsala 1890. (118 SS.)

De Theorier, man har bygget paa Bedas Udsagn om Udvandringen til England fra det gamle danske Landskab Angel mellem Flensborg Fjord og Sli, ere vel ofte her blevne gendrevne, men da de staa i Forbindelse med Tydskernes Yndlingslære, at oprindelig have tydske Stammer beboet hele det nuværende Danmark, og at disse ere fordrevne af de fra Sverig kommende Daner, gentages de den Dag idag af Tydsklands lærdeste Mænd. Hr. A. Erdmann har taget sig for at undersøge Spørgsmaalet fra Grunden af, og da han ikke alene er i Besiddelse af den historiske Lærdom, men ogsaa i sproglig Henseende er i Stand til at anvende Resultaterne af den sammenlignende Sprogvidenskab, har hans Bevisførelse et saadant Grundlag, at det lille Skrift fortjener Opmærksomhed.

Med Hensyn til vort Angel gør han bl. a. opmærksom paa, at dette aldrig, som tydske Forfattere paastaa, har heddet Angeln og saaledes skulde være dannet i Lighed med Preussen, Hessen, Franken af Folkenavne i Dativ Flertal, og han viser ligeledes, at den Paastand, at Angel skulde betyde et Hjørne, er greben ud af Luften, thi for det første danner Angel intet Hjørne, men er en bred Strækning mod Havet, og dernæst findes i intet germansk Sprog noget med Angel beslægtet Ord i den Betydning; det engelske angle, Hjørne, er et fransk Laaneord fra det 14. Aarh. Dernæst undersøger han Stam-

merne paa ang og ank og finder Grundbetydningen snever, i Lighed med oldn. angr, et snevert Vand. Ligesaa findes i Haalogaland Distriktet Öngull, der er samme Navn som vort Angel, men da Angel er en flad og bred Landstrækning, kan den ikke selv være forekommen Beboerne som indsnevret, men Navnet stammer fra den snevre Sli; det er bekendt nok, hvorledes Vandes Navne gaa over paa det omgivende Distrikt. Forf. mener, at Angel, eller, som han betegner det efter Videnskabens nyeste Smag, *Angloz, er det ældste Navn paa Sli, der forudsættes opr. at have heddet *Slîwio; at Forf. har Ret og der virkelig er v i Stammen, ses af et Engnavn fra c. 1300 i Marsken vesten for Ribe: in Slævi¹⁾. Sli eller Slæ er en dyndet frugtbar Jordart.

Forf. imødegaar Arnolds Bevisførelse (i Deutschlands Ur-geschichte), at Stednavne paa Endelsen -lev, der findes i Thü- ringen, skulde bevise, at tyske Angler have trængt op i Jylland og givet Landet Navn, thi i selve Angel findes ikke et eneste Stednavn med denne Endelse, medens den er meget almindelig i det øvrige Danmark, og Følgen vilde da være, at det var hele Danmark, ja Sverig med, der var blevet ind- taget af Anglerne. Han viser, hvorledes den ligebetydende Endelse -arv findes paa Gulland, men ikke paa de nærmeste Strækninger af det svenske Fastland, kun i Dalarne, Helsinge- land og i Norge, med hvilke Egne man aldrig har tænkt sig nogen Forbindelse fra Gulland. Saadanne Navneformer ud- vikles af sig selv, uden at man derpaa kan bygge ethnogra- fiske Forhold.

Der er ej heller nogen Omtale af Folket Angler i Jylland af Forfattere i 8.—11. Aarh., noget man dog kunde have ventet f. Ex. i Kong Alfreds Orosius, hvor alene Landskabet nævnes. Ligeledes frakender Forf. de engelske Kvad Widsið og Béowufl nogen Betydning som historiske Kilder; han er enig med Müllenhoff i, at Anglerne først i Britannien bleve bekendte med Grundlaget for Béowulfkvadet, hvorfor man ikke kan bygge noget paa disse Kvad, der ere digtede i Egne langt fra Sag-

¹⁾ Ribe Oldemoder S. 98, 104.

nets oprindelige Hjemstavn, hvad enten nu dette var Jylland eller Sverig. Forf. erklærer sig ogsaa for den af flere tyske Lærde udtalte Mening, at de til England under Hengest udvandrede Jyder var den tyske Stamme „Eutii“, oldgermansk *Ytas*.

Anglerne vare bosatte nord for Thüringen mellem Elben og Saale; af de Levninger, der ere bevarede af deres Sprog, ses det, at de vare beslægtede med Friserne; i Forening med dem ere de sejlede ad Elben og derfra til England. Hvad deres Navn angaar, udfinder Forf. dette ved at undersøge Betydningen af de forskjellige Stammers Navne, saaledes som de forekomme hos Oldtidens Forfattere. De 4 Klasser, hvori de i saa Henseende maa deles, ere a) efter Landets Beliggenhed og naturlige Beskaffenhed: Marcomanni (Grænseboer), Aviones (Aaboer), Fahali (Sletteboer); b) efter Hovedvaabenet: Saxones (Sax, Sværd), Heruli (heru, oldn. hjör, Sværd), Suardones (Sværd), Longobardi (Langøxe), Vandali (Stav, let Spyd), Franci (Kastespyd), Chattuarii (Hjelmbærere); c) efter en aandelig Egenskab: Frisii (dristige), Thuringi (tapre), Sugambri (meget tapre), Balthi (modige), Sciri (glimrende), Teutoni (mægtige); d) efter et Forbund mellem flere Stammer: Svebi, Alamanni, Semnonen, Silingi, Lugii. Efter Undersøgelse af de forskellige sproglige Rødder kommer han til det Resultat, at Angli høre til Klasse b) og betyde Spydbærere.

Det er velgørende at læse dette Skrift, der i en jevn og let fattelig Stil paa en grundig Maade underkaster først de oprindelige Kilder og dernæst de forskellige Opfattelser af disse en rolig Kritik og som udtaler sig med stor Beskedenhed om sine Resultater; det er sjelden i vore Dage at se en Forfatter udtale sig saaledes: „Rigtignok synes det for nærværende Tid næppe muligt at frembringe fuldgyldige Beviser for en afgørende Løsning af Spørgsmaalet. De gamle Kilder ere for ufuldstændige, uklare og modsigende. Man maa for det meste lade det bero med en større eller ringere Grad af Sandsynlighed.“ Det er ogsaa velgørende at se en uhildet Videnskabsmand slutte sig til de Resultater, hvortil vi her i Landet ere komne for længe siden, navnlig siden 1862, da E. Jessen

udgav sine Undersøgelser om dansk Oldhistorie, der for den yngre Slægt var som et forfriskende Bad efter Arbejdet i megen død Lærdom. Forf. stiller sig mærkværdig nok tvivlsom lige overfor Spørgsmaalet om Betydningen af sidste Stavelse i Slesvig, i det han mener, at Sliesthorp i Einhards Annaler peger hen paa, at vig er lig det germ. wik, Plads, Flekke, men da Vig ellers kun kendes i Betydningen Havbugt i danske Stednavne, hvorom det en Mil østen for Slesvig ogsaa ved Sli liggende Steksvig bærer Vidne, er Sliesthorp, Saxos Sle oppidum, et Navn, der er fortrængt af Navnet paa Vigen. Om Forholdene ved Slesvig henvises til P. G. Thorsens indholdsrige og grundige „De danske Runemindesmærker“ I, 163—84.

O. Nielsen.
